

Μπορεί το μάθημα της Ιστορίας και του Ελληνικού Πολιτισμού να αποτελέσει κίνητρο για την εκμάθηση της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας;

Πριμικήρη Αθηνά

Περίληψη

Αξιοποιώντας τον παιδαγωγικό ρόλο της Ιστορίας και της συμβολής της στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των ανθρώπων γενικότερα, και με δεδομένη την πολιτισμική προσφορά του Ελληνισμού και την πανανθρώπινη σημασία της, μας επιτρέπεται να «χρησιμοποιήσουμε» το μάθημα της ελληνικής Ιστορίας και του ελληνικού Πολιτισμού σαν «όχημα» που θα παρακινήσει τους μαθητές ελληνικής καταγωγής του εξωτερικού να θελήσουν να μάθουν αλλά και να εμβαθύνουν στην ελληνική γλώσσα.

Summary

History and its contribution to the formation of the human personality in general has an educational role beyond any doubt. Moreover, the cultural contribution of Hellenic civilization and its importance for the humanity is also granted. Therefore, it allowed to utilize the less on of Hellenic History and Hellenic Civilization as the vehicle that will motivate Hellenic students of abroad to learn as well as to delve into the Hellenic language.

Η Ιστορία γεννήθηκε από την επιθυμία των ανθρώπων να κληροδοτήσουν στους μεταγενεστέρους τους κάτι από τη ζωή τους. Η σημασία της ιστορίας στη ζωή των ανθρώπων είναι σημαντική. Λαοί που δε γνωρίζουν το παρελθόν δεν μπορούν να προγραμματίσουν το μέλλον. Άνθρωποι που αγνοούν τα λάθη του παρελθόντος είναι βέβαιο πως θα τα επαναλάβουν. Ο Ευριπίδης με τη φράση εκείνη «όλβιος, όστις της ιστορίας έσχε μάθησιν» εκφράζει έμμεσα αυτή την επιταγή, δηλαδή να αντλεί ο άνθρωπος διδάγματα από το παρελθόν .

Ενώ το ιστορικό γεγονός, ως συνάρτηση πολλών παραγόντων, είναι μοναδικό και ανεπανάληπτο, οι άνθρωποι όταν αντιμετωπίζουν ίδια προβλήματα, κάτω από ορισμένες συνθήκες, αντιδρούν γενικά κατά τρόπο ομοίμορφο. Από αυτή την άποψη, ότι δηλαδή «η ιστορία επαναλαμβάνεται», μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η Ιστορία, ενώ είναι επιστήμη του παρελθόντος, με κατάλληλη επεξεργασία μπορεί να αποβεί και «προεπιστήμη του μέλλοντος» καθότι ο άνθρωπος με τη διεύρυνση του γνωστικού του ορίζοντα, οξύνει την κρίση του, αξιολογώντας το σήμερα και προβλέποντας κατά κάποιο τρόπο το αύριο.

Μέσα από την Ιστορία οι άνθρωποι αποτυπώνουν το στίγμα του πολιτισμικού τους πλαισίου και εκφράζουν τη μοναδικότητα και την ετερότητά τους. Μέσω της γνώσης του παρελθόντος θα είναι δυνατόν να προσανατολιστούν στα προβλήματα (πολιτικά, *Ελληνικός Πολιτισμός*, ΥΠΕΠΘ/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, βιβλίο για το δάσκαλο ΟΕΔΒ, σ. 10 *Ελληνικός Πολιτισμός*, ΥΠΕΠΘ,ό.π., σ. 10 κοινωνικά, οικονομικά) του παρόντος και στους παράγοντες που τα επηρεάζουν . Συνεπώς η Ιστορία δε διδάσκει μόνο, αλλά πρωτίστως διαπαιδαγωγεί

συμβάλλοντας στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και οξύνοντας τον πολιτικό του του ατόμου.

Μέσα από το μάθημα της Ιστορίας, οι λαοί εντοπίζουν τα στοιχεία της πολιτισμικής τους ταυτότητας, επισημαίνουν ότι ο πολιτισμός είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας, διαπιστώνουν ότι είναι δανειοδότες και δανειολήπτες σε μια αέναη πολιτισμική δόσοληψία και αποκτούν αμοιβαίο σεβασμό από τη σπουδή της πολιτισμικής συμβολής των άλλων.

Με την Ιστορία το παιδί βοηθείται να εκτιμήσει και να ταυτιστεί με τη δική του πολιτιστική κληρονομιά, χωρίς να υποτιμά ή να περιφρονεί την κληρονομιά άλλων λαών, και αντλώντας διδάγματα μέσα από τις θετικές ή αρνητικές όψεις της ζωής του παρελθόντος, γίνεται ικανό να ερμηνεύει σύγχρονα γεγονότα υπό το φως της ιστορίας και να κατανοεί τις ανθρώπινες σχέσεις, που είναι απαραίτητες για την αρμονική συμβίωση των ανθρώπων. Με τη μελέτη της τοπικής, εθνικής και παγκόσμιας ιστορίας θα ανακαλύψει τη δική του εθνική ταυτότητα, θα καλλιεργήσει το αίσθημα υπερηφάνειας για την εθνική του ιστορία και θα την αντιμετωπίσει με κριτική διάθεση, χωρίς φανατισμό και μισαλλοδοξία για τους άλλους λαούς.

Από τη μελέτη των ιστορικών γεγονότων οι μαθητές θα αποκομίσουν γνώσεις οι οποίες θα αποτελέσουν το υπόβαθρο, για να καλλιεργήσουν τις δεξιότητες που θα αποκτήσουν από τη μελέτη, αλλά θα διαμορφώσουν και θετικές στάσεις, που θα αποδειχτούν αξίες χρήσιμες για τη μετέπειτα προσωπική και κοινωνική τους ζωή.

Τίθεται το ερώτημα, γιατί ειδικά η επιλογή του μαθήματος της Ιστορίας και του Ελληνικού Πολιτισμού θα εξυπηρετήσει στο συλλογισμό του ανωτέρω θέματος και όχι κάποιο άλλο μάθημα;

Ας εξετάσουμε όμως πρώτα σε ποια πλαίσια έχει διαμορφωθεί το κοινωνικο-πολιτισμικό γίνεσθαι των μαθητών ελληνικής καταγωγής του εξωτερικού υπό το πρίσμα της διαπολιτισμικής προσέγγισης της Ιστορίας.

Τα Ελληνόπουλα του εξωτερικού βιώνουν μια πολυπολιτισμική πραγματικότητα και συνήθως κινούνται ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα γλωσσικά περιβάλλοντα δηλαδή βιώνουν μια πολυδιάστατη πολιτισμική και γλωσσική πραγματικότητα. Ανάλογα λοιπόν με το πώς είναι διαμορφωμένες οι συνθήκες κοινωνικοποίησής τους, κύρια χαρακτηριστικά της ταυτότητάς τους θα είναι η διπολιτισμικότητα- διγλωσσία ή η πολυπολιτισμικότητα-πολυγλωσσία.

Με την προσέγγιση της ελληνικής Ιστορίας, οι μαθητές έρχονται σε άμεση επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό και συνειδητοποιούν τις ρίζες της πολιτιστικής τους ταυτότητας, Αυτό τους διευκολύνει να προσεγγίζουν πιο δημιουργικά τον πολιτισμό της χώρας που διαμένουν αναγνωρίζοντας τα κοινά σημεία και τις διαφορές ανάμεσα στους δύο πολιτισμούς, μέσα από τη συνειδητοποίηση του «όμοιου» και του διαφορετικού».

Με άλλα λόγια τούς δίνεται η δυνατότητα να αναγνωρίζουν και να
Λεάνδρος Αντωνιάδης, *Η Διδακτική της Ιστορίας*, Λευκωσία 1989, σ. 10
Αντώνιος Χουρδάκης-Δημήτριος Καραγιώργος, *Παιδεία Ομογενών, Θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις*, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 1999, σ. 167

Λεάνδρος Αντωνιάδης,, ό.π., σ. 1

Λεάνδρος Αντωνιάδης,, ό.π., σ. 5

Λεάνδρος Αντωνιάδης,, ό.π., σ. 3 συνειδητοποιούν, μέσα από το «μωσαϊκό πολιτισμών» που αποτελεί την κοινωνία της χώρας που ζουν, τη δική τους πολιτιστική ταυτότητα και να συνεξετάζουν ανά πάσα στιγμή την ιστορία και τον πολιτισμό της χώρας από όπου προέρχονται και της χώρας της οποίας είναι υπήκοοι. Η πολιτισμική αυτή σύγκριση δεν πρέπει να έχει ως στόχο την υπογράμμιση των πολιτισμικών διαφορών, αλλά την ανάδειξη των πολιτισμικών ομοιοτήτων και των δυνατοτήτων πολιτισμικής σύνθεσης των δύο πολιτισμών. Οι μαθητές πρέπει να έχουν την αίσθηση ότι μπορούν να συνθέτουν τα δύο πολιτισμικά συστήματα σε ένα ενιαίο σύνολο και όχι ότι ζουν σε δύο διαμετρικά αντίθετα πολιτισμικά συστήματα . Μέσα από αυτόν τον τρόπο προσέγγισης, η διδασκαλία της Ιστορίας και του ελληνικού Πολιτισμού θα βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν την κρίση τους απέναντι στην πολιτισμική πολυμορφία στην οποία καλούνται να ζήσουν, αλλά και να σέβονται το «διαφορετικό δίπλανό τους. Έτσι αποκτούν το μοναδικό προνόμιο- μέσα από τις διπολιτιστικές ή πολύ-πολιτισμικές παραστάσεις τις οποίες καθημερινά βιώνουν και μέσα από τις συγκριτικές προσεγγίσεις της Ιστορίας και του Πολιτισμού της χώρας προέλευσης και της χώρας διαμονής,- να ενισχύουν τη δι-ιστορική και δι-πολιτιστική συνείδηση και κρίση τους και να αναλύουν και να κατανοούν καλύτερα πολυπολιτισμικά θέματα, όπως είναι αυτό της μετανάστευσης, σε παγκόσμιο επίπεδο, και της πολυπολιτισμικότητας . Με αυτόν τον τρόπο αποκτούν μια σταθερή βάση για την ανάπτυξη της διπολιτισμικής ή της πολυπολιτισμικής τους ταυτότητας.

Μέσα επίσης από τη μελέτη της ιστορικοκοινωνικής και πολιτιστικής ζωής που έχει συντελεστεί τόσο στην παροικία όσο και στην Ελλάδα (σύγκριση του εδώ και του εκεί), ο μαθητής διευκολύνεται να κατανοήσει και όσα συντελούνται γύρω του, αυτά που αφορούν τον κοινωνικό χώρο δράσης του, την παροικία και τη χώρα διαβίωσής του (π.χ. οργάνωση ζωής των μελών της ελληνικής παροικίας, πολιτική δράση, εκπαιδευτικά δρώμενα), και που τον προκαλούν να συμπράξει και να δράσει αποκτώντας έτσι θετική στάση απέναντι στην ελληνική ιστορία και τον πολιτισμό¹⁰. Και από αυτή την οπτική η Ιστορία και ο Πολιτισμός είναι ένα από τα θέματα εκείνα που συμβάλλουν ενεργά στη καλλιέργεια της ταυτότητας των μαθητών ελληνικής καταγωγής. Φυσικά καθοριστικό ρόλο σε όλα αυτά παίζει η επιλογή του εκπαιδευτικού υλικού αλλά και των ερεθισμάτων που δέχεται ο μαθητής.

Ποιος θέλουμε όμως να είναι ο σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας και του ελληνικού Πολιτισμού για τους μαθητές ελληνικής καταγωγής;

Ο σκοπός του μαθήματος είναι να βοηθήσει τα ελληνόπουλα του εξωτερικού:

- Να αποκτήσουν μια πρώτη επικοινωνία με την ελληνική ιστορία και τον ελληνικό πολιτισμό. Μέσω αυτής της επικοινωνίας επιδιώκεται η δημιουργία και διατήρηση δεσμών με την πατρίδα των προγόνων τους.
- Να γνωρίσουν και να εκτιμήσουν την πολιτισμική προσφορά του ελληνισμού και τη διαχρονική και πανανθρώπινη σημασία αυτής της προσφοράς¹¹

Δαμανάκης Μιχάλης, *Παιδεία Ομογενών, Θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις*, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο 1999, σ. 63

Χουρδάκης Αντώνιος, *Η διδασκαλία της Ιστορίας και του Πολιτισμού, Επίπεδα και κριτήρια Διαπίστωσης/Πιστοποίησης της Ελληνομάθειας, Αποτελέσματα και προβληματισμοί ερευνητικών προγραμμάτων* σ. 107

10 Χουρδάκης Αντώνιος,, ό.π., σ. 106

11 *Ελληνικός Πολιτισμός*, ΥΠΕΠΘ/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, βιβλίο για το δάσκαλο ΟΕΔΒ, Παράρτημα/ Αναλυτικό Πρόγραμμα ελληνικού Πολιτισμού, σ. 107

- Να καλλιεργήσουν θετική στάση απέναντι στην ελληνική ιστορία, και το ενδιαφέρον και την επιθυμία να διευρύνουν τις ιστορικές τους αναζητήσεις σχετικά με τον ελληνικό πολιτισμό.
- Να έρθουν σε επαφή με την ελληνική πολιτιστική κληρονομιά (ιστορική, θρησκευτική, λογοτεχνία, παραδόσεις, ήθη και έθιμα) και να τη συσχετίσουν με ανάλογες εμπειρίες και βιώματα που προέρχονται από το οικογενειακό και το κοινωνικό τους περιβάλλον.
- Να νιώσουν αγάπη για τη χώρα καταγωγής των προγόνων τους, ενδιαφέρον και επιθυμία να επισκεφθούν την Ελλάδα.
- Όχι μόνο να διατηρήσουν αλλά και να εμπλουτίσουν την ταυτότητά τους με στοιχεία από τον πολιτισμό της χώρας καταγωγής τους και της κοινωνίας της πατρίδας που ζουν.
- Να αναπτύξουν την ιστορική και πολιτισμική τους παιδεία και να καλλιεργήσουν σταδιακά την ιστορική τους συνείδηση, που θα εκδηλωθεί σε αγάπη για τη διαφύλαξη και προαγωγή του πολιτισμού των προγόνων τους και της δικής τους πολιτισμικής καταγωγής και κληρονομιάς.
- Να καλλιεργήσουν εν κατακλείδι μέσω αυτού του αντικειμένου μάθησης και την ελληνική γλώσσα, η οποία αποτελεί φορέα, αλλά συγχρόνως και μέσο έκφρασης του ελληνικού πολιτισμού, καθότι γλώσσα και ελληνικός πολιτισμός είναι συγκοινωνούντα δοχεία, δεν νοούνται ξέχωρα και απομονωμένα το ένα από το άλλο, αλλά διεισδύει το ένα στο άλλο και έτσι αλληλεξαρτώνται και αλληλοσυμπληρώνονται. Επομένως, οι μαθητές, μέσω της Ιστορίας, θα αποκτήσουν έφεση και ενδιαφέρον για μεγαλύτερη εμβάθυνση στη νεοελληνική γλώσσα και στον πολιτισμό που αυτή εκφράζει και αντίστροφα. Δηλαδή θα προσεγγίσουν μέσα από το ενδιαφέρον τους για τον ελληνικό πολιτισμό, και την ελληνική γλώσσα και όσο περισσότερο έχουν γίνει γνώστες και λειτουργοί της, τόσο ευκολότερα θα κατανοήσουν την ιστορία και τον πολιτισμό, καθόσον η μάθηση της Ιστορίας και του Πολιτισμού ως διανοητικής δραστηριότητας εδράζεται απαραίτητα στη γλώσσα και η κατανόησή τους συναρτάται από τη γνώση της, τη λειτουργία της¹² αλλά και από το βαθμό της γλωσσικής συγκρότησης των μαθητών γενικότερα. Αναμφίβολα, η επιλεγμένη βιβλιογραφία και η ελκυστική εικονογράφηση έρχεται αρωγός σε κάθε εκπαιδευτική προσπάθεια και έτσι μέσα από κατάλληλα διαμορφωμένα ιστορικά και πολιτισμικά ενδιαφέροντα κείμενα και πηγές προωθείται και η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Το εικονογραφημένο υλικό διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία, εξασφαλίζει μεγαλύτερη ελκυστικότητα των βιβλίων και επηρεάζει σαφώς τα κίνητρα μάθησης των μαθητών.
- Τελικά, μέσα από τη διαδικασία του μαθήματος της Ιστορίας να υπολανθάνει ο σκοπός της διατήρησης της ελληνικής γλώσσας, της καλλιέργειας και της προώθησής της.

Η Ελλάδα διαθέτει μια πολύτιμη παρακαταθήκη, τον πολιτισμό της. Και αυτό το πολιτισμικό της κύρος οφείλουμε να προβάλλουμε και να αναδεικνύουμε.

Έμφαση λοιπόν στην Ιστορία και τον ελληνικό Πολιτισμό, ας είναι η διάσταση στην εκπαίδευση των ελληνοπαίδων του εξωτερικού. Έμφαση στον πολιτισμό μέσα από την εκπαίδευση με τον εμπλουτισμό της διδακτικής πράξης με στοιχεία τέχνης και 12 Χουρδάκης Αντώνιος, ό.π, σ. 114 πολιτισμού από την πλούσια εθνική μας κληρονομιά.

Γιατί η επιβίωση του Ελληνισμού περνάει μέσα από τον πολιτισμό και γιατί ο πολιτισμός στην εκπαίδευση δεν αποτελεί πλέον το κερασάκι στην τούρτα, αλλά την ίδια την τούρτα¹³.

Βιβλιογραφία

Ελληνικός Πολιτισμός, ΥΠΕΠΘ/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, βιβλίο για το δάσκαλο
ΟΕΔΒ

Αντωνιάδης Λέανδρος (1989), *Η Διδακτική της Ιστορίας*, Λευκωσία

Δαμανάκης Μιχάλης (1999), *Παιδεία Ομογενών, Θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις*, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο

Χουρδάκης Αντώνιος- Καραγιώργος Δημήτριος (1999), *Παιδεία Ομογενών, Θεωρητικές και εμπειρικές* Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο

Χουρδάκης Αντώνιος, *Η διδασκαλία της Ιστορίας και του Πολιτισμού, Επίπεδα και κριτήρια Διαπίστωσης/Πιστοποίησης της Ελληνομάθειας, Αποτελέσματα και προβληματισμοί ερευνητικών προγραμμάτων*

Πρόγραμμα Μελίνα, Εκπαίδευση και Πολιτισμός, Εισαγωγή